

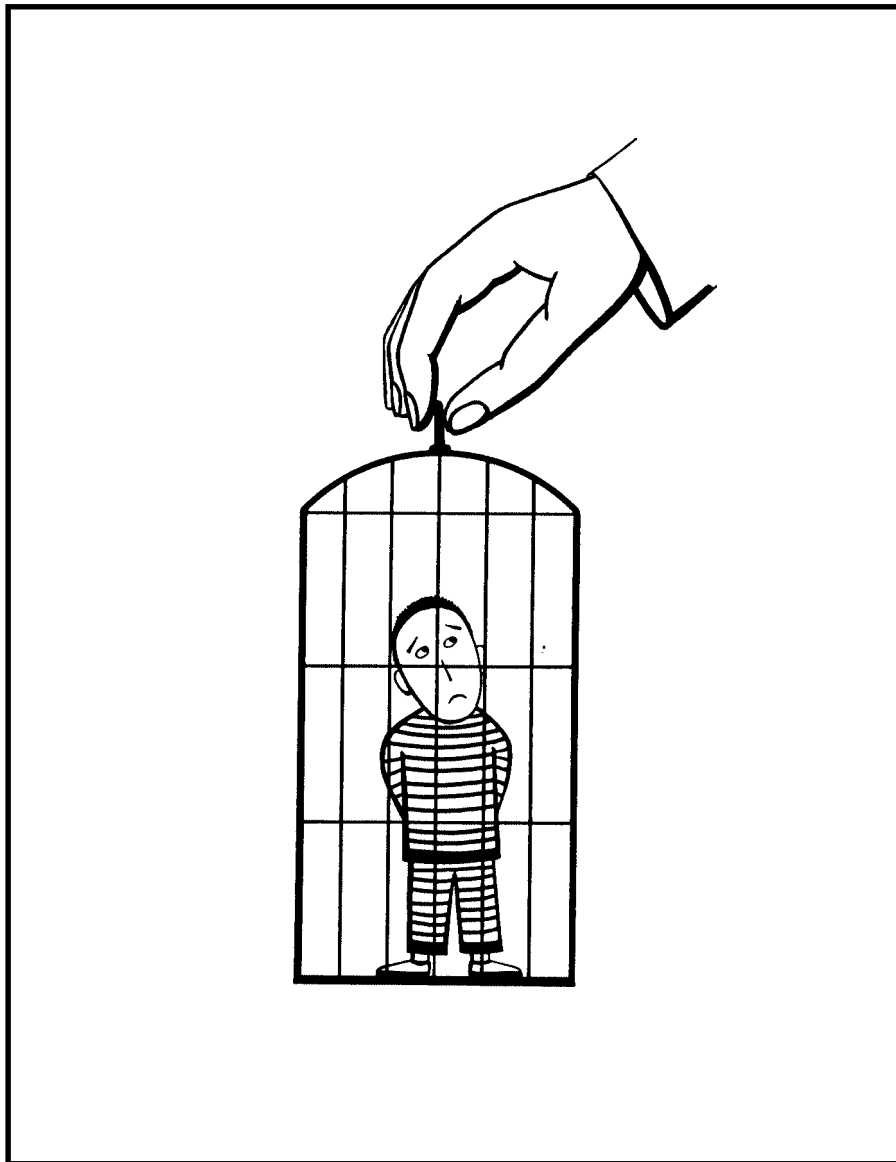

Amnistia Internacional

Grup d'Educadors
Alfons XII 19-21, pral. 08006 Barcelona
www.amnistiacatalunya.org/edu
Tel. 932 093 536

Judicis justos i ràpids

Judicis justos i ràpids

Índex

- Presentació de les propostes
- Introducció: en què consisteix un judici imparcial i expedit?

Material adjunt

- Dos casos imaginaris. Acompanyats de suggeriments didàctics.
- Dos casos reals.
- Textos literaris

Material complementari suggerit (per introduir o cloure les activitats)

- Pel·lícula "El procés", dirigida por O. Welles.
- Pel·lícula "Fals culpable", dirigida por A. Hitchcock.
- Pel·lícula "Dotze homes sense pietat".

Material de referència

- Declaració Universal de Drets Humans (1948), especialment els articles 8 a 12.
- Conveni Europeu per a la protecció dels Drets Humans (1950), especialment els articles 5 a 7.
- Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (1966), especialment els articles 14 y 15.
- Constitució espanyola (1978), especialment l'article 24.

Chumi Chumez. "Y así para siempre". Alianza Editorial. Madrid, 1972

Propostes sobre els judicis justos i ràpids

Presentació

Els judicis justos i ràpids

Malauradament, els judicis sense garanties són una realitat massa habitual a molts països del món.

Un judici just és aquell que respecta els criteris bàsics següents:

- El dret de la presunció d'innocència mentre no es demostrï la culpabilitat.
- El dret a poder presentar una defensa legal.
- El dret a estar present en el judici.
- El dret a no estar obligat a declarar en contra pròpia ni a declarar-se culpable.
- El dret a ser jutjat per un tribunal independent i imparcial.

Alhora els judicis ràpids són aquells que no es demoren injustificadament. En molts països s'ajornen els judicis sense cap causa per tal de poder prolongar de manera indefinida la detenció.

Justificació de les propostes

Les propostes següents pretenen acostar-nos a aquesta realitat: la de totes aquelles persones privades de judicis justos.

La Declaració Universal dels Drets Humans dedica diferents articles (7, 8, 9, 10 i 11) als judicis justos.

Obrir una reflexió que ajudi a veure la contradicció que hi ha entre la Declaració Universal dels Drets Humans (els principis de la qual han estat incorporats a la majoria de constitucions) i la pràctica de molts països que no respecten aquests drets fonamentals dels seus ciutadans és l'objectiu d'aquest dossier.

Actualitzacions i materials complementaris

Aquets dossier forma part de la carpeta "Els drets humans". Al dossier de presentació general de la carpeta hi ha un apartat d'actualitzacions; consulta'l si t'interessen altres propostes sobre aquest tema o materials complementaris com ara textos literaris, assajos, una relació de pel·lícules...

En castellà, hi ha també una versió d'aquesta carpeta editada per Amnistia Internacional i Los Libros de la Catarata (Educación en derechos Humanos). No inclou les actualitzacions posteriors al 1995, any en què es va editar.

Crèdits

Aquest dossier sobre els judicis justos va ser elaborat i l'ha anat actualitzant el Grup d'Educadors d'Amnistia Internacional Catalunya.

(1) Tal com s'ha exposat, Amnistia Internacional reclama el dret fonamental de totes les persones a judicis justos i ràpids. Ho fa a través de la seva feina divulgadora de la totalitat de la Declaració Universal dels Drets Humans. Però l'organització no disposa de recursos ni de l'especialització necessària per enfrontar-se amb aquesta reivindicació cas per cas; cada dia hi ha literalment milions de causes penals en tramitació al món. És per això que ha dedicat sempre una atenció preferent als judicis justos en els casos de presos polítics. Aquesta autolimitació circumstancial només respon a una qüestió d'operativitat i de disponibilitat de recursos.

1. Definicions

Judici “imparcial”

a) Imparcialitat i independència dels jutges.

No hi ha judici imparcial sense jutges imparcials. Els jutges difícilment poden ser imparcials si poden ser objecte de pressions; per tant, és imprescindible la independència dels jutges. Aquesta ha de venir assegurada per la garantia de l'estabilitat del jutge en el seu càrrec, i per l'objectivitat dels criteris que regulen la seva carrera professional. Ha d'haver-hi també una normativa que determini prèviament els criteris per assignar els casos que cada jutge ha d'examinar. Els Tribunals excepcionals per a jutjar un cas particular que són constituïts *a posteriori* no donen garanties d'imparcialitat.

b) Irretroactivitat de les normes penals.

Ningú no pot ser jutjat per fets que en el moment de ser comesos no eren qualificats legalment com a delictius. Les normes penals no poden tenir efectes retroactius.

c) Garanties processals dels acusats.

Tothom té dret que se l'informi de l'acusació. Tothom té dret a ser considerat innocent mentre no es demostrï el contrari (presumpció d'innocència), i la demostració ha de fer-la l'acusació. A les alegacions de l'acusació ha de poder respondre la defensa, que ha de poder fer-se amb l'assistència d'un advocat.

d) Garantia de recurs.

Tothom que sigui declarat culpable té dret que el veredictes sigui examinat per un Tribunal superior.

Judici “expedit”

Un judici expedit és un judici ràpid i sense retards indeguts. Es tracta d'evitar que el procés s'allargui deliberadament per perllongar la detenció. No és possible fixar d'entrada quina és la durada admissible en cada judici, perquè depèn de la complexitat de cada cas i del funcionament del sistema judicial del país. Però s'ha d'avaluar si la durada és excessiva en comparació amb processos en què els acusats ho són per actuacions similars però sense motivació política, i en tot cas si el retard ha perjudicat els drets de l'acusat. La rapidesa del judici no és un valor en si mateix, en la mesura que podria deixar la defensa sense temps per estudiar el cas.

Ramón. Hermano Lobo, data desconeguda

2. El cas d'en Joan

El cas d'en Joan

En Joan és un noi amb mala sort. Tothom li pronosticava un final de curs mogut per la picabaralla que havia tingut amb el nou director de l'escola durant la reunió de presentació. En Joan parla bé, però és bastant cruel i despectiu quan s'ho proposa, i en la reunió va voler fer-se l'homenet deixant en ridícul el nou director de l'escola. Ho va aconseguir: tothom va riure les gràcies d'en Joan, menys el director que li adreçava mirades incendiàries. I, a l'hora de sortir, va dir-li amb un somriure glaçat: "Joan, has tingut mala sort. Jo no oblidó les ofenses."

Ara les coses s'han enverinat. En Joan era qui guardava les 250.000 pessetes per al viatge de final de curs. Diners que ell diu que han desaparegut del calaix de la seva taula. N'hi ha molts que no el creuen, sobretot des que el varen veure arribar amb una moto nova. En Joan sempre s'havia queixat d'anar curt de diners. Ara només parla de dues coses: que no s'explica com han desaparegut els diners, i del xec que un milionari americà li va donar, després d'evitar l'atropellament del seu nét.

Mala sort per a en Joan, perquè ja se l'acusa d'haver-se quedat els diners. A l'oficina del banc on ell diu que va cobrar el xec, han canviat el personal, i diuen que no troben la documentació justificativa d'haver pagat el xec de què parla en Joan.

Desenvolupament

L'enrenou a l'escola és considerable. Alguns companys acusen en Joan d'haver-se quedat els diners per comprar la moto. I en una reunió de delegats, el director anuncia que, a banda del que pugui fer la policia, la pròpia escola ha de fer fora els elements indesitjables. Per això proposa canviar el reglament interior, que només preveia expulsions temporals per a determinades faltes molt greus, i introduir una causa d'expulsió definitiva: una clàusula nova que digui que serà expulsat aquell que sigui trobat culpable de "conducta impròpia", sense més especificacions. A més, continua, l'existència d'aquesta "conducta impròpia" serà establerta per un jutge especial, i no per una comissió de professors i delegats com disposava per a les sancions el reglament anterior. La modificació s'aprova, i es posa en pràctica per examinar el cas d'en Joan, del qual tothom plany la mala sort. Té totes les probabilitats de ser expulsat. El director ha designat jutge un professor que té pendent la renovació de contracte; pendent alhora de l'informe favorable del director. No li costarà pas gaire entendre que en Joan és culpable de "conducta impròpia" i expulsar-lo de l'escola. Fins i tot pot ser que consideri culpable de "conducta impròpia" en Pere, a qui el director ha exigit repetides vegades, i sense èxit, que es talli els cabells.

Però de moment li toca a en Joan. El dia del judici apareix amb un professor amic seu, que coneix molt bé el reglament de l'escola, amb l'esperança de poder rebre els seus consells per defensar-se. Però el jutge expulsa el professor de la sala. El conseller d'en Joan se'n va sense estrenar-se, després de rebre una mirada assassina del director. En Joan hauria d'haver triat un professor que no tingués pendent la renovació del contracte.

L'acusació la formula el delegat de la classe d'en Joan. I el seu argument es pot resumir fàcilment: en Joan era l'únic de la classe que sabia on eren els diners i, per tant, l'únic que podia disposar-ne. En conseqüència, diu, és culpable d'haver-se quedat les 250.000 pessetes. Quan l'acusació ha acabat la requisitòria, el jutge s'adreça a en Joan i li diu molt clarament que es limiti a demostrar de manera convincent que ell no ha robat els diners. "I no obris la boca per dir res més", afegeix. En Joan comença a parlar del xec, però el jutge el fa callar: "Ja hem sentit el que calia. Considera't expulsat definitivament."

Es fa un silenci molt desagradable, que trenca en Joan per dir: "Vull reclamar a la comissió de sancions!". Aquesta petició sorprèn el jutge, però encara el sorprèn més veure com els delegats i els professors que formen el públic semblen estar-hi d'acord.

"Molt bé, Joan. Reclama si vols. Però recorda que només podràs reclamar un cop tinguis la meva decisió per escrit. I el final de curs s'acosta", diu el jutge després de mirar el director i pensar-s'ho una mica. Tothom ho va entendre. Si en Joan volia reclamar, només comptava amb un document oficial: la notificació on se'l convocava a judici "per les greus acusacions que hi ha pendents contra vostè", sense cap concreció. Per tant, estava sota acusació formal mentre no tingués per escrit la decisió del jutge, la qual li permetria reclamar encara que fos condemnatòria. Però amb una acusació oberta no podia examinar-se ni passar al curs següent.

Pobre Joan. El tenien ben agafat.

UN POSSIBLE FINAL FELIÇ.

L'endemà, un setmanari publica una seqüència fotogràfica en la qual es veu en Joan salvant de ser atropellat un nen, i unes declaracions de l'avi d'aquest nen, lloant el coratge d'en Joan. Aquest troba a casa seva una carta del Banc, plena d'excuses, i acompanyada per la fotocòpia d'un xec per import de 250.000 pessetes amb la signatura "J.R. Roberts". I l'escola rep una carta de l'empresa que s'encarrega de la neteja, on s'explica que, en moure les taules de l'aula d'en Joan, un calaix va caure i es va buidar. La persona que netejava aquella aula va veure un sobre per terra i se'l va guardar a la butxaca per donar-lo al conserge. Se'n va descuidar i, quan la setmana següent va tornar-se a posar la roba de feina, va trobar el sobre, el va obrir i, en veure que hi havia 250.000 pessetes, ho va comunicar a la direcció de l'empresa.

El cas d'en Joan: suggeriments didàctics

Finalitat de l'exercici

El cas exposa el perill de deixar-se influir pels "pre-judicis", així com la dificultat sovint de conèixer tots els aspectes i detalls d'un cas.

Els prejudicis i el desconeixement dels fets reals són perills inherents a qualsevol evaluació dels fets o comportaments dels altres, amb els consegüents judicis injustos.

La finalitat de l'exercici és precisament la de posar de manifest que els fets no són sempre tan evidents com semblen, i que qualsevol judici pot ser arbitrari si no es té en compte aquest fet.

Opció A:

Material:

Només el text corresponent a "EL CAS D'EN JOAN", prescindint del text "DESENVOLUPAMENT".

Activitat que es proposa:

1. Treball individual: escatir quins personatges han d'intervenir per realitzar una investigació i/o celebrar un judici que clarifiqui la innocència o culpabilitat d'en Joan; concretar el paper de cada personatge.

2. Treball individual: determinar el procés que s'ha de seguir en la investigació o en el judici per garantir-ne l'objectivitat i la imparcialitat, i per garantir, també, la veracitat i l'honestat de les conclusions a què s'arribi.

3. Discussió en grup per posar-se d'acord sobre:

- Els personatges que hi intervindran.
- El paper de cadascun.
- El procés que cal seguir.
- Les garanties que hi haurà.
- Qui vetllarà per tal que aquestes garanties siguin respectades.

NOTA: El treball individual de les dues fases anteriors és important a fi i efecte d'evitar que aquesta discussió es faci de forma totalment improvisada, car, com més improvisada serà, més pobra resultarà.

4. Elecció dels alumnes (no necessàriament han de ser alumnes) que representaran els diferents personatges del procés.

5. Realització del procés en viu. Si no s'ha fet abans, és ara imprescindible elegir un àrbitre o moderador, o director d'escena, que no tingui opinió sobre el cas però que hi intervingui sempre que sigui necessari per posar ordre. Normalment, si es decideix fer un judici i es nomena un jutge, no cal aleshores elegir aquest personatge arbitral.

NOTA: Al final d'aquest procés cal decidir l'oportunitat de donar a conèixer o no el text corresponent a "DESENVOLUPAMENT" i a "UN POSSIBLE FINAL FELIÇ".

Opció B :

Material:

Text corresponent a "EL CAS D'EN JOAN" i a "DESENVOLUPAMENT".

Activitat que es proposa:

1. Treball individual: tenint els alumnes només el text de "EL CAS", determinar el procés que s'ha de seguir en la investigació o en el judici per garantir-ne l'objectivitat, i també la veracitat i honestat de les conclusions a què s'arribi. Pensar quins personatges han d'intervenir en el procés i amb quin paper.

2. Discussió en grup per posar-se d'acord sobre:

- El procés que cal seguir.
- Les garanties que hi haurà.
- Qui vetllarà per tal que aquestes garanties siguin respectades.
- Quins personatges intervindran en el procés i amb quin paper.

NOTA: Tal com pot constatar-se, aquestes etapes són fins ara similars a l'opció "A".

3. Donar als alumnes el text "DESENVOLUPAMENT". Deixar que el llegeixin. Informar-los que tot seguit intervindrà una comissió (que representaria el Tribunal Constitucional, o el Síndic de Greuges, o el Tribunal d'Estrasburg, etc.) la missió del qual és escatir si hi ha hagut violacions dels drets humans i de garanties jurídiques, quines han estat i quins en són els culpables.

4. Treball individual: determinar el procediment de treball de la comissió.

5. Discussió en grup per a:

- Posar-se d'acord sobre la forma de treball de la comissió.
- Decidir el nombre de membres de la comissió i la seva composició.
- Elegir quins alumnes (no necessàriament han d'ésser alumnes) representaran altres personatges o papers que siguin imprescindibles

6. Elecció dels membres de la comissió.

7. Actuació de la comissió.

8. Conclusions del treball de la comissió. Debat general. Tota la classe, llevat dels qui representen algun personatge o paper, actua com a jurat. Votació final sobre les conclusions de la comissió.

NOTA: Al final del procés cal decidir l'oportunitat de donar a conèixer o no el text corresponent a "DESENVOLUPAMENT" i a "UN POSSIBLE FINAL FELIÇ".

3. El cas de la caixa registradora

Relat dels fets

Just quan un botiguer acaba d'encendre els llums d'una sabateria, apareix un home demanant diners. El propietari obre una caixa registradora. El contingut de la caixa és retirat, i l'home corre. Un membre de la policia és avisat immediatament.

Proposicions relatives al relat

1. Un home va aparèixer quan el propietari va encendre els llums de la seva sabateria.

V F ?

2. El lladre era un home.

V F ?

3. Ningú no va demanar diners.

V F ?

4. Algú va obrir una caixa registradora.

V F ?

5. El propietari de la sabateria va retirar els diners de la caixa registradora i se'n va anar.

V F ?

6. Qui va obrir la caixa registradora era propietari.

V F ?

7. Després que l'home que demanà diners va haver retirat el contingut de la caixa registradora, fugí.

V F ?

8. El lladre va demanar diners al propietari.

V F ?

9. El relat fa referència a uns fets que afecten tres personatges: un botiguer, un propietari i un membre de la policia.

V F ?

10. Algú va demanar diners, una caixa registradora fou oberta, els seus diners foren retirats i un home va sortir corrent per avisar la policia.

V F ?

Finalitat de l'exercici

El relat dels fets a què es refereix l'exercici és deliberadament incomplet i ambigu. Tot i així, en una primera lectura, fem suposicions sense voler respecte d'allò que el relat no diu. El mateix passa a la vida real. Per aquest motiu, tendim a veure evidència de veritat o de falsedat on no n'hi ha. Això fa que algunes de les proposicions següents es donin per vertaderes o falses sense cap evidència, sinó partint, precisament, de les pròpies suposicions. D'aquest mecanisme, normalment no en som conscients. Tanmateix, en contrastar les nostres pròpies opinions amb les dels altres, apareixen discrepàncies, insuperables si donem com a evidents les nostres suposicions. No obstant, és l'única oportunitat que tenim de dubtar de l'evidència dels nostres punts de vista, o, dit altrament, de distingir entre els fets objectius i el fruit de la nostra imaginació.

La finalitat de l'exercici és precisament la de posar de manifest que els fets no són sempre tan evidents com semblen, i que qualsevol judici pot ser arbitrari si no es té en compte aquest fet.

Suggeriment metodològic

a) Repartiu a cada alumne una còpia de l'exercici, i demaneu que el realitzin individualment (de cinc a deu minuts). Cal llegir cadascuna de les proposicions i marcar en cada una d'elles la V (vertader) si allò que afirma és evidentment cert, la F (fals) si sens dubte allò que afirma és fals, o la ? (dubtos o incert) si ni la veritat ni la falsedat són evidents.

b) Constituïu petits grups de discussió (quatre o cinc membres per grup és ideal) i demaneu que tornin a realitzar l'exercici i que arribin a les solucions per consens (mitja hora aproximadament). NOTA: Remarqueu que es tracta d'arribar a les solucions per consens. Només en el cas que en un termini raonable de temps no arribin a un acord, es podrà recórrer a la votació. Per tal d'evitar discussions estèrils, cal subratllar que no es tracta d'endevinar allò que el relat dels fets no diu, sinó solament de determinar, a la llum del susdit relat, si cadascuna de les deu proposicions següents és evidentment vertadera, evidentment falsa o senzillament no es pot saber (dubtosa o incerta).

c) Feu exposar en una sessió plenària les solucions de cada grup, analitzeu el que ha passat i extraieu-ne les oportunes conclusions (de 10 a 15 minuts).

Solució objectiva de l'exercici

Les proposicions 4 i 6 són vertaderes, i la 3 és falsa. La resta són dubtoses o incertes perquè no queda clar si es produí o no un robatori (ni, per tant, si hi hagué o no un lladre), com tampoc no queda clar si a la caixa registradora hi havia o no diners; tampoc no sabem si el botiguer i el propietari són la mateixa persona o persones diferents, ni per quin motiu fou avisat el membre de la policia. Una sèrie d'hipòtesis poden ser establertes amb l'objectiu d'explicar el relat dels fets, però les hipòtesis no són suficients per determinar la veritat o falsedat de la majoria de les proposicions.

4. Dos casos reals

Un mexicano condenado a muerte en EEUU regresa a casa tras comprobarse su inocencia

MAITE RICO, México. «¿Saben? Estados Unidos no es tierra para nosotros los mexicanos». Ricardo Aldape ha llegado a esta conclusión muy a su pesar. Su experiencia en territorio norteamericano se puede resumir en pocas palabras: cuatro meses tratando de buscarse la vida en la ciudad de Houston (Tejas) y 15 años encerrado en un pabellón de condenados a muerte, sentenciado por el asesinato de un policía que nunca pudo ser demostrado.

Con semejante bagaje a sus espaldas, este emigrante de 35 años regresó el miércoles a México. Hace apenas dos días, la justicia estadounidense decidió dejarle libre después de que la revisión de su caso destapara las numerosas irregularidades que rodearon su procesamiento. La historia de Ricardo comenzó como tantas otras en este país, donde cada día miles de personas emprenden un incierto viaje rumbo al Norte en busca de una «chamba» (trabajo) para salir adelante. Un día de marzo de 1982 agarró sus trastos y sin avisar a su familia salió de su ciudad natal, Monterrey, el gran centro industrial del norte de México.

Sin papeles, como un *mojado* más, cruzó el río Bravo y llegó hasta la capital tejana. El destino se le torció cuatro meses más tarde. Andaba entonces Aldape con un amigo, Roberto Carrasco, y ambos se vieron envueltos en un tiroteo que dejó dos muertos: un policía y un automovilista. Según los primeros testimonios, fue Carrasco quien efectuó los disparos. Luego huyó, pero no llegó muy lejos: cayó acribillado por las balas de tres agentes. Aldape fue detenido. Y ahí empezó la agonía.

Pese a que no tenía restos de pólvora en sus manos, el fiscal del Estado le acusó del asesinato del agente. En octubre de 1983, el juez dictó sentencia: sería ejecutado con juna inyección letal en mayo del año siguiente. «En el último minuto, cuando me estén poniendo la inyección, les voy a gritar que soy inocente», decía entonces Ricardo. Comenzó entonces una carrera contra el tiempo. Los sucesivos recursos legales y las presiones de los grupos de derechos humanos y del propio Gobierno mexicano lograron posponer la ejecución dos veces.

En septiembre de 1992, la Corte de Apelaciones decide posponer indefinidamente la sentencia y Ricardo abandona el pabellón de la muerte rumbo a otra prisión. Entre medias, 10 minutos para abrazar a su madre. Un abogado, Scott Atlas, asume la defensa de Ricardo gratuitamente y comienza la lucha por la revisión del juicio. Los resultados han sido demoledores: el juez tuvo que invalidar seis testimonios que respaldaron la condena de Ricardo tras descubrirse todo un rosario de irregularidades, sobre todo presiones y amenazas a testigos. Una frase cruda fue escuchada en boca de varios de ellos: «Después de todo, era un *mojado*». El fiscal renunció a proseguir el juicio. Ricardo quedó en libertad.

El miércoles, Quique, como le llama su familia, llegó a su tierra y sus vecinos le recibieron como a un héroe. Su madre, Francisca, no paraba de tocarle. Durante tres lustros, sólo pudo verle a través de un grueso cristal. «Qué lindo te ves, hijo», le repetía. Atrás quedaban horas de angustia, de rezos y de manifestaciones en Houston portando la imagen de la Virgen de Guadalupe. Los hechos pueden contarse en pocas líneas. Pero es posible que Quique no encuentre palabras para describir la sensación de vivir cada día de los últimos 15 años como si fuera el último. Casi la mitad de su existencia.

De los 3.000 reos encerrados en los pabellones de la muerte de Estados Unidos, 34 son mexicanos. Ayer mismo, uno de ellos, Ramón Martínez Villarreal, compañero de cárcel de Ricardo, iba a ser ejecutado. Y a última hora se pospuso la ejecución para que el tribunal determinara si está mentalmente preparado para enfrentarse a su propia muerte.

(El País, marzo 1997)

Los «Seis de Birmingham», en libertad

El 14 de marzo fueron anuladas las sentencias dictadas contra los «Seis de Birmingham», condenados a cadena perpetua en 1975 por atentados con explosivos en bares del Reino Unido, que se cobraron la vida de 21 personas y causaron heridas a otras 162 y cuya autoría se atribuyó al Ejército Republicano Irlandés. Los seis fueron declarados culpables basándose en confesiones impugnadas y en pruebas científicas cuya interpretación indicaba la presencia de rastros de explosivos en las manos de algunos de los acusados.

Durante los 16 años y medio que pasaron en la cárcel los seis se proclamaron inocentes, alegando que habían confesado después de recibir malos tratos mientras estaban incomunicados. Declararon que los habían sometido a palizas, amenazas verbales dirigidas contra ellos y sus familiares, amenazas con armas de fuego y simulacros de ejecución, así como a privación de sueño y de alimentos. Sus denuncias fueron rechazadas por el tribunal durante el juicio, celebrado en 1975, y posteriormente, por el Tribunal de Apelación que estudió nuevas pruebas en 1988.

Las sentencias dictadas contra los «seis de Birmingham» fueron anuladas por el Tribunal de Apelación el 14 de marzo de 1991, tras nueve días de actuaciones en las que los abogados de los seis presentaron nuevas pruebas, la mayoría de las cuales habían sido descubiertas durante una investigación llevada a cabo por la autoridad policial de los condados de Devon y Cornwall. Basándose en las pruebas presentadas, el fiscal general había anunciado, durante una visita preliminar celebrada en enero y febrero, que ninguna de las declaraciones de los agentes de la policía implicados en el caso ni las pruebas científicas presentadas serían consideradas fiables. Los abogados de los presos comunicaron al tribunal que, durante el juicio celebrado en 1975, ocho de los 25 agentes de la policía que habían participado en la investigación original habían mentido, y otros seis habían hecho declaraciones que no eran dignas de crédito.

(Amnistía Internacional, Boletín Informativo. Mayo de 1991)

5. Textos literaris

Al full d'actualitzacions trobaràs adreces d'Internet amb més textos literaris, articles de premsa i notícies sobre judicis justos.

Eduardo Galeano. La cultura del terror / 6

El libro de los abrazos. Siglo XXI, 1989

Pedro Algorta, abogado, me mostró el gordo expediente del asesinato de dos mujeres. El doble crimen había sido a cuchillo, a fines de 1982, en un suburbio de Montevideo.

La acusada, Alma Di Agosto, había confesado. Llevaba presa más de un año; y parecía condenada a pudrirse de por vida en la cárcel.

Según es costumbre, los policías la habían violado y la habían torturado. Al cabo de un mes de continuas palizas, le habían arrancado varias confesiones. Las confesiones de Alma Di Agosto no se parecían mucho entre sí, como si ella hubiera cometido el asesinato de muy diversas maneras. En cada confesión había personajes diferentes, pintorescos fantasmas sin nombre ni domicilio, porque la picana eléctrica convierte a cualquiera en fecundo novelista; y en todos los casos la autora demostraba tener la agilidad de una atleta olímpica, los músculos de una fuerzuda de feria y la destreza de una matadora profesional. Pero lo que más sorprendía era el lujo de detalles: en cada confesión, la acusada describía con precisión milimétrica ropas, gestos, escenarios, situaciones, objetos...

Alma Di Agosto era ciega.

Sus vecinos, que la conocían y la querían, estaban convencidos de que ella era culpable:

—¿Por qué? —preguntó el abogado.

—Porque lo dicen los diarios.

—Pero los diarios mienten —dijo el abogado.

—Es que también lo dice la radio —explicaron los vecinos—. ¡Y la tele!

Joan Brossa. Poemes de seny i cabell. Joan Brossa

Editorial Ariel, 1977

El dia 11 de juliol va tenir lloc el procés.
Sense advocat defensor i en sis minuts
li van sortir 15 anys.

(Poema escrit amb motiu de la sentència dictada a Barcelona contra un dirigent polític, 1959)

6. Material de referència

Declaració Universal dels Drets Humans

Article 8.

Tota persona té el dret d'un recurs efectiu davant dels tribunals nacionals competents, que l'empari contra aquells actes que violin els drets fonamentals reconeguts per la constitució o la llei.

Article 9.

Ningú no pot ésser arrestat, detingut ni desterrat arbitràriament.

Article 10.

Tota persona té el dret, en règim d'igualtat, que la seva causa sigui portada equitativament i imparcialment en un tribunal independent i imparcial, el qual decidirà tant sobre els seus drets i les seves obligacions com sobre el fonament de tota acusació adreçada contra ella en matèria penal.

Article 11.

1. Tota persona acusada d'un acte delictiu té dret que se'n presumeixi la innocència fins que la seva culpabilitat s'haurà establert legalment en el curs d'un procés públic, en el qual s'hauran assegurat totes les garanties necessàries per a la defensa.

2. Ningú no serà condemnat per accions o per omissions que quan foren comeses no constituïen acte delictiu d'acord amb el dret nacional i internacional. Tampoc no s'imposarà cap pena superior a la que era aplicable en el moment de cometre el delict.

Article 12.

Ningú no serà objecte d'intromissions arbitràries en la seva vida privada ni en la de la seva família, en el seu domicili ni en la seva correspondència, ni d'atemptats contra la seva fama i reputació. Tota persona té el dret de la protecció de la llei contra aquestes intromissions o aquests atemptats.

Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans

Article 5.

1. Tota persona té el dret de la llibertat i de la seguretat. Ningú no pot ser privat de la seva llibertat excepte en els casos següents i d'acord amb el procediment establert per la llei:

- a) Si ha estat penat legalment per una sentència dictada per un tribunal competent.
- b) Si ha estat detingut preventivament o internat, de conformitat amb el dret, per desobediència a una ordre judicial o per assegurar el compliment d'una obligació establerta per la llei.
- c) Si ha estat detingut preventivament o internat, de conformitat amb el dret, per fer-lo comparèixer davant de l'autoritat judicial competent, quan hi hagi indicis racionals que ha comès una infracció o quan es cregui necessari per impedir-li que cometi una infracció o que fugi després de cometre-la.
- d) Si es tracta de l'internament d'un menor en virtut d'una ordre legalment acordada amb la finalitat de vigilar-ne l'educació o de la seva detenció, de conformitat amb el dret, per fer-lo comparèixer davant de l'autoritat competent.
- e) Si es tracta de l'internament, de conformitat amb el dret, d'una persona susceptible de propagar una malaltia contagiosa, d'un dement, d'un alcoholòlic, d'un toxicòman o d'un vagabund.
- f) Si es tracta de la detenció preventiva o de l'internament, de conformitat amb el dret, d'una persona per impedir que entri il·legalment en el territori o contra qui s'estigui cursant un procediment d'expulsió o d'extradició.

2. Tota persona detinguda preventivament ha de ser informada, en el termini més breu possible i en una llengua que compregui, dels motius de la seva detenció i de qualsevol acusació que se li hagi formulat.
3. Tota persona detinguda preventivament o internada en les condicions previstes al paràgraf 1.c) d'aquest article, haurà de ser portada sense dilacions davant d'un jutge o d'una altra autoritat habilitada per la llei per exercir poders judicials, i tindrà el dret de ser jutjada en un termini de temps raonable o de ser alliberada durant el procediment. L'alliberament pot ser condicionat a una garantia que assegurï la compareixença de l'interessat a judici.
4. Tota persona privada de la seva llibertat mitjançant la seva detenció preventiva o el seu internament tindrà el dret de presentar un recurs davant d'un òrgan judicial, per tal que es pronunciï en un termini breu sobre la legalitat de la seva privació de llibertat i n'ordini l'alliberament si fos il·legal.
5. Tota persona víctima d'una detenció preventiva o d'un internament en condicions contràries a les disposicions d'aquest article tindrà el dret d'una reparació.

Article 6.

1. Tota persona té el dret que la seva causa sigui escoltada equitativament, públicament i en un termini raonable per un tribunal independent i imparcial establert per la llei, que decidirà els litigis sobre els seus drets i obligacions de caràcter civil o sobre el fonament de qualsevol acusació en matèria penal que s'hi dirigeixi. La sentència ha de ser pronunciada públicament, però l'accés a la sala d'audiències pot estar prohibit a la premsa i al públic durant la totalitat o part del procés en interès de la moralitat, de l'ordre públic o de la seguretat nacional en una societat democràtica, quan els interessos dels menors o la protecció de la vida privada de les parts en el procés ho exigeixin o en la mesura que es consideri necessària pel tribunal quan, en circumstàncies especials, la publicitat pogués ser perjudicial per als interessos de la justícia.
2. Es presumeix innocent tota persona acusada d'una infracció fins que la seva culpabilitat no hagi estat legalment declarada.
3. Tota persona acusada té, si més no, els drets següents:
 - a) De ser informada, en el termini més breu possible, en una llengua que compregui i de manera detallada, de la naturalesa i de la causa de l'acusació que se li formula.
 - b) De disposar del temps i de les facilitats necessàries per a la preparació de la seva defensa.
 - c) De defensar-se per si mateixa o de ser assistida per un defensor escollit per ella mateixa i, si no té mitjants per pagar-lo, de poder ser assistida gratuïtament per un advocat d'ofici, quan els interessos de la justícia ho exigeixin.
 - d) D'interrogar o de fer interrogar els testimonis que hi declarin en contra i d'interrogar els testimonis que hi declarin a favor en les mateixes condicions que els testimonis que hi declarin en contra.
 - e) De ser assistit gratuïtament per un intèrpret, si no comprèn o no parla la llengua emprada a l'audiència.

Article 7.

1. Ningú no podrà ser condemnat per una acció o una omissió que, en el moment de ser comesa, no constituïa una infracció segons el dret nacional o internacional. D'igual manera, no es podrà imposar una pena més greu que l'aplicable en el moment en què es va cometre la infracció.
2. Aquest article no impedirà el judici o la pena d'una persona culpable d'una acció o d'una omissió que, en el moment de la seva comissió, constituïa delictes segons els principis generals del dret reconeguts per les nacions civilitzades.

Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics

Article 14.

1. Totes les persones són iguals davant dels tribunals de justícia. Tota persona tindrà el dret de ser escoltada públicament i amb les degudes garanties per un tribunal competent, independent i imparcial, establert per la llei, en la substanciació de qualsevol acusació de caràcter penal que se li formuli o per a la determinació dels seus drets o obligacions de caràcter civil. La premsa i el públic podran ser exclosos de la totalitat o part dels judicis per consideracions de moral, ordre públic o seguretat nacional en una societat democràtica, o quan ho exigeixi l'interès de la vida privada de les parts o, en la mesura que el tribunal estimi estrictament necessària, quan, per circumstàncies especials de l'assumpte, la publicitat pogués perjudicar els interessos de la justícia; però tota sentència en matèria penal o contenciosa serà pública, excepte en els casos en què l'interès dels menors d'edat exigeixi el contrari, o en actuacions referents a plets matrimonials o a la tutela de menors.

2. Tota persona acusada d'un delictes té el dret que se'n presumeixi la innocència mentre no se'n provi la culpabilitat de conformitat amb la llei.

3. Durant el procés, tota persona acusada d'un delictes tindrà el dret, en plena igualtat, de les següents garanties mínimes:

a) De ser informada sense demora, en un idioma que compregui i de manera detallada, de la naturalesa i les causes de l'acusació que se li formula.

b) De disposar del temps i dels mitjans adequats a la preparació de la seva defensa i de comunicar-se amb un defensor de la seva elecció.

c) De ser jutjada sense dilacions indegudes.

d) D'estar present en el procés i de defensar-se personalment o de ser assistida per un defensor de la seva elecció; de ser informada, si no tingués defensor, del dret que té de tenir-lo i, sempre que l'interès de la justícia ho exigeixi, que se li nomeni un defensor d'ofici, gratuïtament, si no disposa dels mitjans suficients per pagar-lo.

e) D'interrogar o de fer interrogar els testimonis de càrrec i d'obtenir la compareixença dels testimonis de descàrrec i que siguin interrogats en les mateixes condicions que els testimonis de càrrec.

f) De ser assistida gratuïtament per un intèrpret si no comprèn o no parla l'idioma del tribunal.

g) De no ser obligada a declarar contra si mateixa ni a confesar-se culpable.

4. En el procediment aplicable als menors d'edat, a efectes penals, es tindrà en compte aquesta circumstància i la importància d'estimular-ne la readaptació social.

5. Tota persona declarada culpable d'un delictes tindrà el dret que el veredictes condemnatori i la pena que se li hagi imposat siguin sotmesos a un tribunal superior, de conformitat amb allò prescrit per la llei.

6. Quan una sentència condemnatòria ferma hagi estat ulteriorment revocada, o el codemnat hagi estat indultat per haver-se produït o descobert un fet que provi plenament que s'ha comès un error judicial, la persona que hagi sofert una pena com a resultat de la sentència haurà de ser indemnitzada, de conformitat amb la llei, excepte si es demostra que li és imputable totalment o parcialment que el fet desconegut no es revelés oportunament. 7. Ningú no podrà ser jutjat ni sancionat per un delictes pel qual hagi estat condemnat o absolt per una sentència ferma, d'acord amb la llei i el procediment penal de cada país.

Article 15.

1. Ningú no serà condemnat per omissions o actes que en el moment de ser comesos no eren delictius segons el dret nacional o internacional. Tampoc no s'imposarà cap pena més greu que l'aplicable en el moment de la comissió del delictes. Si posteriorment a la comissió del delictes la llei disposa la imposició d'una pena més lleu, el delinqüent se'n beneficiarà.

2. Res del que es disposa en aquest article s'oposarà al judici ni a la condemna d'una persona per omissions o actes que, en el moment de ser comesos, eren delictius segons els principis generals del dret reconeguts per la comunitat internacional.

Constitució Espanyola

Article 24.

1. Totes les persones tenen el dret d'obtenir la tutela efectiva dels jutges i els tribunals en l'exercici dels seus drets i interessos legítims, sense que, en cap cas, es pugui produir indefensió.

2. Així mateix, tothom té el dret de tenir un jutge ordinari predeterminat per la llei, de la defensa i de l'assistència lletrada, de ser informat de l'acusació que se li formula, d'un procés públic sense dilacions indegudes i amb totes les garanties, d'utilitzar els mitjans de prova pertinents per a la seva defensa, de no declarar contra si mateix, de no confesar-se culpable i de la presumpció d'innocència.

La llei regularà els casos en què, per raons de parentiu o de secret professional, no es tindrà l'obligació de declarar sobre fets presumptament delictius.